EB Akademi

5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu

Konu Anlatımı · EKYS 2027

www.evrakburada.com/5442-sayili-kanun-konu-anlatimi

evrakburada.com

1 Mülki İdare Bölümleri ve İl İdaresinin Esası

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu (1949) — Türkiye merkezî idare kuruluşu bakımından coğrafya durumu, iktisadi şartlar ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre **illere**, iller **ilçelere**, ilçeler **bucaklara** bölünür. İllere, ilçelere ve bucaklara **merkez yapılan yerin adı** verilir.

İşlem (md. 2)	Nasıl yapılır?
İl ve ilçe kurulması, kaldırılması, merkezlerinin belirlenmesi, adlarının değiştirilmesi, bir ilçenin başka ile bağlanması	**Kanunla**
Bucak kurulması-kaldırılması, il-ilçe-bucak **sınırlarının** değiştirilmesi, köy/kasabanın başka il veya ilçeye bağlanması, önemli mevki ve tabii arazi adlarının değiştirilmesi	**Cumhurbaşkanı onayıyla**
Yeniden **köy kurulması** veya yerinin değiştirilmesi	İlgili bakanlıkların görüşü alınarak
Aynı ilçe içinde köyün başka bucağa bağlanması, **köy adlarının** değiştirilmesi, köylerin birleştirilmesi-ayrılması	**İçişleri Bakanlığının** tasvibiyle

Yetki genişliği (md. 3)
İllerin idaresi **yetki genişliği** esasına dayanır. Birden çok ili içine alan çevrede, belli hizmetler için yetki genişliğine sahip **bölge kuruluşları** kurulabilir.

İl genel idaresi (md. 4)
Başı ve mercii **validir**. Bakanlıkların ildeki teşkilatlarının başındakiler **il idare şube başkanlarıdır** (ör. il millî eğitim müdürü); bunların emrindekiler ilin **ikinci derecede memurlarıdır**. Bu teşkilat **valinin emri altındadır**.

Kapsam dışı
Hâkimler ve savcılar, adalet memurları, **askeri birlikler**, askeri fabrika ve kurumlar, askerlik daire ve şubeleri valinin bu emir yetkisi dışındadır.

Vali yardımcısı (md. 5)
Valinin belirlediği işlerde yardımcılığını ve valinin bulunmadığı zamanlarda **vekilliğini** yapar; valiliğin **yazı işlerinin** düzenlenmesinden sorumludur.

2 Valinin Hukuki Durumu, Görev ve Yetkileri

md. 9: Vali, ilde **Cumhurbaşkanının temsilcisi** ve **idari yürütme vasıtasıdır**. İlin genel idaresinden **Cumhurbaşkanına karşı** sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar görevlerine ait işler için valilere **re'sen emir ve talimat** verir.

- Bakanlıklar il genel idare işlerini **doğrudan valiliklere** yazar; valilikler de doğrudan bakanlıklarla yazışır. Vali, hesap ve teknik işlerde şube başkanlarına **vali adına imza** yetkisi verebilir.
- Vali ilde teşkilatı bulunmayan bir işi, o işle ilgili herhangi bir şube başkanına verebilir; bu işin yapılması **mecburidir**.
- Vali **Cumhuriyet Bayramı** törenlerine başkanlık eder ve tebrikleri kabul eder; ceza ve tevkif evlerinin muhafazasını, Cumhuriyet savcısıyla birlikte hükümlülerin sağlık şartlarını gözetir.
- **Kamu düzeni:** Ciddi bozulma belirtisi varsa **15 günü geçmemek** üzere belirli yerlere giriş-çıkışı sınırlayabilir, dolaşma ve toplanmayı düzenleyebilir, ruhsatlı da olsa silah taşınmasını yasaklayabilir. Olaylar emrindeki kuvvetlerle önlenemezse **İçişleri Bakanlığından** ve en yakın askeri birliklerden yardım ister; acil hâlde istek **sözlü** yapılıp sonradan yazıya dönüştürülür.

evrakburada.com

Denetim ve disiplin	Vali
Amirlik	Adli ve askeri birlikler hariç bakanlıkların il teşkilatındaki bütün memurların **en büyük amiridir**.
Disiplin cezası	Savunma aldıktan sonra **uyarma, kınama ve beş günlüğe kadar aylıktan kesme** cezalarını verir; re'sen verdiği cezalar **kesindir** ve tebliğden itibaren sicile geçer. Daha ağır cezalar için teklifte bulunur.
İşten el çektirme	Denetimde iş başında kalmasında sakınca gördüğü memura **sorumluluğu altında** işten el çektirebilir, durumu ilgili makama derhal bildirir.
Şube başkanları toplantısı (md. 24)	Yılda **dört defadan az olmamak** üzere şube başkanlarını heyet hâlinde toplar; alınan kararlar bütün şubeler için **mecburidir**.
Teftiş	Her yıl ilin bütün ilçe ve bucaklarını, programa alınan köyleri ve il teşkilatını teftiş eder.

3 İlçe İdaresi ve Kaymakam

İlçe genel idaresinin başı ve mercii kaymakamdır. Kaymakam ilçede **Cumhurbaşkanının idari yürütme vasıtasıdır** ve ilçenin genel idaresinden sorumludur. İlçedeki teşkilatın başındakiler **ilçe idare şube başkanlarıdır** (ör. ilçe millî eğitim müdürü).

Yazışma

Valiler ilçeye ait işleri **doğrudan kaymakama** yazar; kaymakamlar **valiyle** yazışır. **Olağanüstü hâllerde** kaymakam bakanlıklarla yazışabilir ve valiye bilgi verir. Valinin emirleri ilçe şube başkanlarına **kaymakam yoluyla** tebliğ edilir.

Disiplin

Savunma alarak **uyarma ve kınama** cezaları verir (aylıktan kesme yok); re'sen verdiği cezalar **kesindir**. İşten el çektirmede ilçe şube başkanları için **valinin muvafakati** gerekir, diğer memurlar için re'sen.

İzin

İlçe şube başkanlarına acele hâllerde **8 güne kadar**; atanması kendisine ait memurlara yıllık izinden düşülmek üzere **bir aya kadar** izin verebilir.

Teftiş (md. 36)

Her yıl ilçenin bütün bucakları ile **köylerinin en az yarısını** ve ilçedeki teşkilatı teftiş eder; çıkmadan **valiyi haberdar** eder, sonucu raporla valiye bildirir.

Kaymakam huzur ve güvenliği, kişi dokunulmazlığını, kamu esenliğini sağlar ve **önleyici kolluk** yetkisini kullanır. Olaylar kolluk kuvvetiyle önlenemezse **valiye bilgi vererek yardım ister** ve en yakın askeri komutanlara haber verir.

Vali-kaymakam karşılaştırması: vali → uyarma, kınama, **5 güne kadar aylıktan kesme** · kaymakam → **uyarma ve kınama**. Vali teftişte **bütün ilçe ve bucaklar**, kaymakam bütün bucaklar + **köylerin en az yarısı**.

evrakburada.com

4 İl ve İlçe İdare Kurulları

Kurul	Başkan	Üyeler
İl idare kurulu (md. 57)	**Vali** (vali yardımcısını görevlendirebilir)	Hukuk işleri müdürü, **defterdar**, **millî eğitim müdürü**, bayındırlık, sağlık, tarım ve veteriner müdürleri
İlçe idare kurulu (md. 58)	**Kaymakam**	Yazı işleri müdürü (tahrirat kâtibi), **mal müdürü**, hükümet tabibi, **ilçe millî eğitim müdürü**, tarım ve veteriner

Kurula dâhil olmayan idare şubelerinin başkanları, kendi idarelerine ait işlerin görüşülmesinde **üye sıfatıyla** katılır (md. 59).

> **EKYS bağlantısı:** İl ve ilçe millî eğitim müdürleri hem **idare şube başkanı** hem de il/ilçe **idare kurulunun doğal üyesidir**. Öğretmen ve okul yöneticileri hakkında 4483 kapsamında soruşturma izni de **kaymakam/vali** tarafından verilir.

★ 5442 İl İdaresi — Sınavda En Vurucu Noktalar

Son tekrar listesi

1. Türkiye **illere**, iller **ilçelere**, ilçeler **bucaklara** bölünür; il ve ilçe **kanunla** kurulur.
2. Köy adı değişikliği ve birleştirme **İçişleri Bakanlığının tasvibiyle**; il, ilçe, bucağa merkezin adı verilir.
3. İllerin idaresi **yetki genişliği** esasına dayanır; il genel idaresinin başı ve mercii **vali**.
4. Bakanlıkların il teşkilatı başındakiler **il idare şube başkanı**dır (il millî eğitim müdürü dâhil).
5. Valinin yetkisi dışında: **yargıç, savcı, adalet memurları, askerî birlikler, askerlik şubeleri**.
6. Vali yardımcısı vekâlet eder ve **yazı işlerinden** sorumludur.
7. Vali ilin genel idaresinden **Cumhurbaşkanına** karşı sorumlu; Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar valiye **re'sen emir** verir.
8. Vali şube başkanlarına **hesabat ve teknik işlerde** imza yetkisi devredebilir; **Cumhuriyet Bayramı**nda törenlere başkanlık eder.
9. Önlenemeyen olaylarda **İçişleri Bakanlığından** ve gerekirse **en yakın askerî birlikten** yardım; acilde **sözlü**, sonra yazılı.
10. Valinin re'sen verdiği disiplin cezaları **kesindir**; şube başkanlarını yılda en az **4** defa toplar.
11. İlçede başı ve mercii **kaymakam**; kaymakam **Cumhurbaşkanının idari yürütme vasıtası**dır; vali ilçe işlerini **doğrudan kaymakama** yazar.
12. Kaymakam: savunma alarak **uyarma ve kınama** verir; acele hâlde **8 güne** kadar izin verir; köylerin en az **yarısını** her yıl teftiş eder; teftişte **valiyi haberdar** eder.
13. Olağanüstü hâllerde kaymakam bakanlıklarla **doğrudan** yazışır, valiye bilgi verir.
14. İl idare kurulu başkanı **vali**: hukuk işleri müdürü, defterdar, millî eğitim, bayındırlık, sağlık, tarım, veteriner müdürleri. İlçe idare kurulu başkanı **kaymakam** (belediye başkanı üye değil).

evrakburada.com

Sayı	Ne?
4 defa	Valinin şube başkanlarını yılda en az toplaması
8 gün	Kaymakamın acele hâlde verebileceği izin
Yarısı	Kaymakamın her yıl teftiş edeceği köyler

Karıştırılanlar / soru tuzakları

1. Vali **Cumhurbaşkanına** karşı sorumludur, İçişleri Bakanına değil.
2. Belediye başkanı ve Cumhuriyet başsavcısı idare kurulu üyesi **değildir**.
3. Kaymakam yalnız **uyarma ve kınama** verir; aylıktan kesme veremez.

evrakburada.com